

คุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬา

THE CHARACTERISTICS OF SPORT TEAM CAPTAINS

เกษม ช้วยพจน์

Kasem Chuaypanang

สาขาวิชาพลศึกษา วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Physical Education Program, College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Email: bob2560@hotmail.com

Received: 2019-01-23

Revised: 2019-03-11

Accepted: 2019-05-22

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬา และแนวทางในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ บุคลิกภาพ การสื่อสาร การจูงใจ มนุษยสัมพันธ์ และน้ำใจนักกีฬา ส่วนแนวทางในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬา ให้พิจารณาจากผู้เล่นที่มีคุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬาดังกล่าว ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬา ถ้าเป็นการแข่งขันระดับนานาชาติควรเพิ่มเกณฑ์ด้านความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ควรมีการประเมินหัวหน้าทีมเพื่อนำไปสู่การพัฒนา และปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ และควรมีการส่งเสริมให้หัวหน้าทีมได้รับการฝึกอบรมหรือให้ความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่สำคัญของหัวหน้าทีมกีฬา

คำสำคัญ: คุณลักษณะ หัวหน้าทีมกีฬา กีฬาประเภททีม

ABSTRACT

This article is intended to study the characteristics of sport team captains and the policy selecting the sport team captains. The results found that the characteristics of sports team captains consisted of the leadership; personality; communication; motivation; human

relationship; and sportsmanship. The players who have the characteristics of such sports team leaders were considered; the participation on the selection process should be used are the policy selecting the sport team captains. If the competition was an international game, some abilities in English communication is necessary. The team captains also should be evaluated for developing some weaken points, promoting the sports team captains by training some main characteristics of the sport team captains.

Keywords: Characteristics, Sport team captains, Team sports

บทนำ

การแข่งขันกีฬามีลักษณะเฉพาะพิเศษ กล่าวคือ มีความสุขเมื่อได้เล่น มีความสนุกสนาน มีสีสัน และมีเสน่ห์แห่งความท้าทาย สามารถดึงดูดผู้ชมและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งผู้สนับสนุนที่ก่อให้เกิดรายได้ ทำให้มีอาชีพหรือเป็นธุรกิจกีฬา ในทุกระดับ ทั้งการแข่งขันกีฬาตั้งท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ระดับทวีป และระดับโลกที่มีมูลค่ามหาศาล จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจของคนทั้งโลก สามารถแทรกซึมเข้าไปในชีวิตประจำวันโดยไม่มีการแบ่งเชื้อชาติ ศาสนา เพศ วัย และสีผิว เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ และเป็นรากฐานที่ดีของสังคมและพลเมืองโลก

การแข่งขันกีฬาแต่ละชนิดให้ประสบความสำเร็จนั้น โดยเฉพาะกีฬาประเภททีม นอกจากจะมีผู้จัดการทีม ผู้ฝึกสอน และผู้ช่วยผู้ฝึกสอนแล้ว “หัวหน้าทีมกีฬา” ถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งที่ได้รับมอบหมายจากผู้ฝึกสอนเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทีมในการสื่อสารระหว่างผู้ฝึกสอนกับผู้เล่นในทีมตามที่คุณฝึกสอนมอบหมายทั้งในสนามและนอกสนามแข่งขัน และการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นผู้แทนทีม

ในสนามที่สามารถขอคำชี้แจงหรือคำอธิบายกับผู้ตัดสินได้ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ แทนผู้ฝึกสอนด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า “หัวหน้าทีมกีฬา” คือ ผู้ฝึกสอนคนที่สองของทีมกีฬา” เนื่องจากนักกีฬาที่เป็นหัวหน้าทีมจะต้องมีคุณลักษณะเฉพาะพิเศษที่นอกเหนือจากนักกีฬาคนอื่น ๆ ในทีม ดังนั้น การคัดเลือกผู้เล่นที่จะมาเป็นหัวหน้าทีมกีฬาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จึงเป็นหน้าที่ของผู้ฝึกสอนหรือผู้เกี่ยวข้องกับกีฬาประเภททีมชนิดนั้น ๆ ว่า ถ้าต้องการให้ทีมกีฬาประสบความสำเร็จจะต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เล่นมาเป็นหัวหน้าทีมกีฬาที่มีคุณลักษณะอย่างไร และต้องมีแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกผู้เล่นที่จะมาเป็นหัวหน้าทีมกีฬาด้วย

กรอบในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์คุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬา มีกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับทีม

มนุษย์ไม่อาจอยู่คนเดียวและทำงานคนเดียวให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องมีปฏิสัมพันธ์

และเกี่ยวข้องกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงจำเป็นต้องเข้ากลุ่มและทำงานเป็นทีม คำว่า “ทีม” เป็นคำในภาษาอังกฤษ คือ “team” ที่นำมาใช้ทับศัพท์ มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทีม ไว้ดังนี้

Francis & Young (1979) กล่าวว่า ทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลและผู้มีพลัง มีความผูกพัน รับผิดชอบที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน สมาชิกในทีมเป็นผู้ที่ทำงานร่วมกันได้ดี และรู้สึกเพลิดเพลินที่จะทำงานนั้น สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูง

Kezsbom (1990) อธิบายว่า ทีม หมายถึง การมอบหมายพิเศษให้กับกลุ่มบุคคล ซึ่งมีเป้าหมายร่วมกันและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึ่งพากันในการปฏิบัติงาน และทราบว่า จะใช้ความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละคนให้สัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อรวมพลังกันในอนาคตที่จะนำความสำเร็จมาสู่งานที่ได้รับมอบหมาย

เจิมจันทร์ ทองวิวัฒน์ และปณรต มาลากุล ณ อยุธยา (Thongwiwatana & Malakul Na Ayudhaya, 1998) อธิบายว่า ทีมประกอบไปด้วยบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันโดยตรง เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ทีมก็พาเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เพราะสมาชิกในทีมมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ต้องโยนลูกบาสเกตบอลให้ลงห่วงของฝ่ายตรงกันข้ามเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ สมาชิกแต่ละคนมีหน้าที่ตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย และจะต้องประสานเข้ากับเพื่อนร่วมทีมทำคะแนนให้เป็นที่น่าพอใจ ผู้เล่นมีความห่วงใยกับการทำคะแนนของทีมมากกว่าของตนเอง ทุกคนรับรู้ว่าการสนับสนุนซึ่งกันและกันในการเล่น จะช่วยให้

ทีมปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีขวัญและกำลังใจสูง

ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ (Khejaranant, 2002) ได้อธิบายความหมายของทีมไว้ว่า ทีมหรือทีมงาน (teamwork) หมายถึง กลุ่มคนที่ต้องมาทำงานร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกัน และเป็นการรวมตัวที่จะต้องอาศัยความเข้าใจ ความผูกพัน และความร่วมมือซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อที่สมาชิก แต่ละคนจะสามารถทำงานร่วมกันจนประสบความสำเร็จในเป้าหมายสูงสุดของทีมได้ ในทางปฏิบัติทีมงานอาจมีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กก็ได้ แต่ส่วนมากแล้วจะต้องประกอบด้วยหัวหน้าทีม (team leader) และสมาชิกของทีม (team members) ที่อาจจะมาจากหน่วยงานต่าง ๆ กัน แต่ทุกคนจะต้องพยายามปฏิบัติงานให้สอดคล้องและประสานกันอย่างเป็นเอกภาพ โดยมีเป้าหมายสูงสุดของทีมเป็นเครื่องกำหนด

สุนันทา เลานันท์ (Laohanantha, 2006) กล่าวว่า ทีม หมายถึง กลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ร่วมทีมต่างมีความพอใจในการทำงานนั้น องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของทีม ได้แก่ 1) ต้องประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 2) บุคคลในกลุ่มต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน 3) บุคคลในกลุ่มต้องสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีแบบแผน 4) บุคคลในกลุ่มต้องพึ่งพากันในการปฏิบัติงาน 5) บุคคลในกลุ่มถือว่าตนเองเป็นสมาชิกของทีมงาน 6) บุคคลในกลุ่มมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน 7) บุคคลในกลุ่มคิดว่าการทำงานร่วมกัน

ช่วยให้งานสำเร็จ 8) บุคคลในกลุ่มมีความสมัครใจที่จะทำงานร่วมกัน 9) บุคคลในกลุ่มมีความเพียรพยายามที่จะทำงานและผลิตผลงานคุณภาพสูง และ 10) บุคคลในกลุ่มพร้อมที่จะเผชิญปัญหา ร่วมกัน

จากแนวคิดของนักการศึกษาดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า “ทีม” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน ทุกคนมีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ และมีเป้าหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานร่วมกัน การเล่นกีฬาที่เล่นเหมือนกัน โดยเฉพาะ กีฬาประเภททีม เช่น เทกตบวอลเลย์บอล แอนด์บอล ฟุตบอล ฮอกกี้ รักบี้ ฟุตบอล เป็นต้น ผู้เล่นในทีมทุกคนต้องมุ่งมั่นในการแข่งขันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายแห่งชัยชนะร่วมกัน ซึ่งจำเป็นต้องมีผู้เล่นที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทีมของกีฬานั้นๆ เนื่องจากหัวหน้าทีมกีฬาต้องปฏิบัติหน้าที่ทั้งในสนามและนอกสนามแข่งขัน ซึ่งนอกจากจะคอยดูแลสมาชิกในทีมแล้วยังต้องรักษาสีธรรมของทีมด้วยโดยเป็นตัวแทนของทีมในการติดต่อสื่อสารกับกรรมการผู้ตัดสิน ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญสำหรับการเป็นหัวหน้าทีมกีฬา

บทบาทของผู้นำและผู้ตามในทีม

ผู้นำและผู้ตามในทีมจะต้องให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง และมีการแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อความสำเร็จของทีมร่วมกัน การเล่นกีฬาเป็นทีมต้องมีผู้นำที่เป็นศูนย์รวมของทีมเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตามนอกสนาม คือ ผู้ฝึกสอน ส่วนในสนาม คือ หัวหน้าทีม ที่เป็นศูนย์รวมของทีม ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำและผู้ตามในทีมไว้ดังนี้

พรพิมล เขาสมบุญ (Khaosomboon, 2000) กล่าวว่า หัวใจของทีม คือ การมีข้อผูกมัดร่วมกัน ทำให้กลายเป็นพลังในการทำงานแบบร่วมมือกัน ไม่ใช่การทำงานแบบต่างคนต่างทำเพื่อประโยชน์ของตนเท่านั้น แต่เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันทำในงานที่คนเดียวทำไม่ได้ หรือบรรลุความสำเร็จได้ยาก ผลงานของทีมจึงให้คุณค่ามากกว่าผลรวมของงานที่ทุกคนทำแล้วนำมาบวกรวมกัน เพราะความร่วมมือร่วมใจกันจึงทำงานด้วยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตัวอย่างของการทำงานเป็นทีมที่ชัดเจนได้แก่ การเล่นกีฬา เช่น ทีมฟุตบอล ทีมบาสเกตบอล ทีมเชียร์ลีดเดอร์ เป็นต้น ดังนั้นสิ่งที่ทำให้ทีมแตกต่างจากกลุ่ม คือ ความสามารถที่จะทำงานไปสู่ความสำเร็จได้มากกว่า โดยการนำความรู้และทักษะมาบูรณาการเข้าด้วยกัน

ยงยุทธ เกษสาคร (Ketsakhon, 2001) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่ฉลาดต้องรู้จักหาแนวทางให้บุคคลในทีมทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้สมาชิกทุ่มเทกำลังกายและใจ และสร้างพลังให้เกิดการรวมกลุ่มกันทำงานเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน ดังนี้

1. สมาชิกของทีมต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าจะมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติหรือดำเนินการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างจริงจัง วัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องชัดเจนและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทุกคนในทีม เพื่อให้สมาชิกมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงาน
2. สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของตนและสมาชิก โดยที่สมาชิกของทีมจะต้อง

มีความสามารถในการเข้าใจในพฤติกรรมของตนเองและเพื่อนร่วมทีม โดยต้องเข้าใจว่ามนุษย์มีความแตกต่างกันทั้งร่างกาย จิตใจ ทักษะ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์

3. สมาชิกในทีมต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม โดยมีทั้งบทบาทที่มุ่งสนองความต้องการเฉพาะตนและบทบาทตามตำแหน่ง

4. ต้องมีบทบาท กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องช่วยในการควบคุมให้สมาชิกของทีมประพฤติและปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานนั้น ๆ เหมือนกัน

5. มีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกของทีม

6. มีวิธีการขัดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการยอมขอมประนีประนอม พูดด้วยเหตุผลหรือการลงมติจากที่ประชุม ด้วยกระบวนการกลุ่ม

7. สร้างความร่วมมือระหว่างสมาชิกในการทำงาน โดยการแสดงออกทางสีหน้ากิริยาท่าทาง ความกระตือรือร้นในการพูดคุยเปิดเผย ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และขอความเห็นตลอดจนคำปรึกษาพร้อมที่จะแสดงน้ำใจ และให้ความช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มเท่าที่โอกาสจะอำนวย

8. ทีมสามารถทำให้สภาพการทำงานเป็นที่น่าพอใจ ที่กระตุ้นให้เกิดความสนุกสนาน และเกิดความสนใจรักในการทำงาน ทำให้สมาชิกในกลุ่มรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกันหรือพวกเดียวกัน

9. มีวิธีการทำงานที่ดีในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการตัดสินใจ โดยทุกคนในกลุ่ม

ต้องเข้าใจเหตุผลที่ต้องทำการตัดสินใจ วิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทางแก้ปัญหา เลือกแนวทางแก้ปัญหา ที่เหมาะสมที่สุด และดำเนินการตามแนวทางที่ได้ตัดสินใจ โดยมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

10. สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ทั้งสภาพแวดล้อมในที่ทำงานและสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (Sutthilerdarun, 2002) กล่าวว่า ความสำคัญของทีมจะเน้นไปที่การทำงานเป็นหลัก โดยการทำงานเป็นทีมซึ่งเปรียบเสมือนการเล่นกีฬา เช่น ทีมฟุตบอล ทีมบาสเกตบอล และทีมวอลเลย์บอล เป็นต้น เมื่อพิจารณาตัวอย่างทีมฟุตบอลซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าที่มีและสมาชิกในทีม ได้แก่ ผู้รักษาประตู ผู้เล่นกองหลัง ผู้เล่นกองกลาง และผู้เล่นกองหน้า เปรียบเทียบได้กับในองค์กรหรือหน่วยงานที่มีผู้จัดการหรืออธิบดี ผู้อำนวยการสำนัก หัวหน้ากอง หัวหน้าฝ่าย และผู้ปฏิบัติงานในทีมฟุตบอล ถ้าผู้เล่นกองหลังและผู้เล่นกองกลางประสานงานหรือเล่นได้ดีหรือแสดงบทบาทดี จะส่งลูกบอลไปยังกองหน้า เพื่อให้กองหน้านำลูกบอลไปยังเข้าประตูของคู่แข่ง และผู้เล่นกองกลางเป็นผู้สนับสนุนอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะหัวหน้าที่มี โอกาสที่ทีมฟุตบอลจะได้รับชัยชนะก็มีมากในทางตรงกันข้าม ถ้าทีมฟุตบอลขาดการประสานงานที่ดี นักฟุตบอลขาดความเต็มใจในการเล่น และขาดทักษะเฉพาะตัว ก็มีโอกาสน้อยที่จะได้รับชัยชนะ หรือมีโอกาสจะแพ้ได้

สมคิด บางโม (Bangmo, 2015) กล่าวถึงสมาชิกของทีมว่า สมาชิกทุกคนของทีมมีความสำคัญ ความสำเร็จของทีมขึ้นอยู่กับบทบาทของ

สมาชิกทุกคน บทบาท (role) คือ ความคาดหวังของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในสิ่งที่ต้องการให้บุคคลนั้นประพฤติปฏิบัติทั้งเรื่องส่วนตัวและการทำงาน ส่วนหัวหน้าทีมมีความสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของทีม ซึ่งบทบาทของหัวหน้าทีม มีดังนี้

1. รู้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทีมอย่างชัดเจน และแจ้งให้สมาชิกในทีมงานได้รับรู้ตรงกัน
 2. ยอมรับความสามารถและให้เกียรติสมาชิกทุกคน เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน
 3. จัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบและทรัพยากรให้แก่สมาชิกทุกคนอย่างเหมาะสม
 4. ติดตามและอำนวยความสะดวกในการทำงานของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ
 5. เป็นผู้นำที่ดีและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สมาชิก เช่น ทำงานหนัก ขยันขันแข็ง มีความรับผิดชอบ เสียสละ และมีการพัฒนาตนเอง
 6. เอาใจใส่สมาชิกอย่างทั่วถึง สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
 7. เป็นผู้ขจัดความขัดแย้งภายในทีม เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องรีบขจัดความขัดแย้งทันที
 8. ประเมินผลงานของสมาชิกด้วยความเป็นธรรม สามารถเป็นกระจกสะท้อนภาพการทำงานของสมาชิกได้
 9. พัฒนาทีมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
- จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำและผู้ตามของทีมดังกล่าว การแข่งขันกีฬาประเภททีมทุกชนิดก็เช่นเดียวกัน นอกจากจะมีสมาชิกที่เป็นผู้เล่นในทีมกีฬาชนิดนั้น ๆ แล้ว

จะต้องมีหัวหน้าทีมกีฬา (sport team captains) ที่จะต้องแสดงบทบาทของผู้นำ (leader) เพราะหัวหน้าทีมกีฬานอกจากจะมีบทบาทเป็นผู้เล่นคนหนึ่งในทีมแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญหลายประการ และต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นผู้นำของทีม

การเป็นหัวหน้าทีม

หัวหน้าทีม เป็นผู้ชี้นำหรือผู้ประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้นสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ถ้าหัวหน้าทีมไม่มีความสามารถ หรือมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เพียงแต่จะทำให้สมาชิกภายในทีมไม่ปฏิบัติตามเท่านั้น แต่อาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวของการทำกิจกรรมนั้นได้ ซึ่งมีผู้ให้กรอบความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นผู้นำหรือหัวหน้าทีม ไว้ดังนี้

Barnard (1969) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหัวหน้าทีม ได้แก่ 1) ความมีชีวิตชีวาและอดทน (vitality and endurance) 2) ความสามารถในการตัดสินใจ (decisiveness) 3) ความสามารถในการจูงใจ (persuasiveness) 4) ความรับผิดชอบ (responsibility) และ 5) ความฉลาดมีไหวพริบ (intellectual)

Quible (1980) กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหัวหน้าทีมว่า ประกอบด้วย 1) มีศิลปะในการทำงาน 2) ฉลาด รอบรู้ และกล้าตัดสินใจ 3) ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและใส่ใจปรับปรุงงาน 4) มีความซื่อสัตย์ ขยัน และมีความคิดริเริ่ม 5) มีความยุติธรรม 6) สุขภาพแข็งแรง และ 7) ทำงานร่วมกับผู้ร่วมงานได้

Sachs (1996) กล่าวว่า ลักษณะของผู้นำที่ดี ได้แก่ 1) มีความเข้าใจตนเอง 2) ยอมรับ

รับฟังและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น
3) มีความเข้าใจในสถานการณ์ของผู้ร่วมงาน
4) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และ 5) สามารถนำความคิดเห็นของผู้ร่วมงานไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงาน

สุ ป ร า ณี ข ว ั ญ บ ุ ญ จ ัน ท ร ์ (Khwanboonchan, 1998) ได้กล่าวว่า ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมกีฬาได้อย่างแข็งแกร่งและมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกนักกีฬา การให้แรงจูงใจ การให้รางวัล การวางแผนการฝึกซ้อม การจัดหางบประมาณ การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทีม เป็นผู้ที่สามารถในการตัดสินใจเพื่อนำทีมไปสู่ความสำเร็จดังจุดประสงค์

จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำหรือหัวหน้าทีมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของ Terry (2016) หรือ “กัปตันเจที” อดีตหัวหน้าทีมกีฬาของสโมสรฟุตบอลเชลซีและทีมชาติอังกฤษ ที่กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่สุดของหัวหน้าทีม คือ อย่าพยายามเรียกร้องให้คนอื่นมานับถือหัวหน้าทีม แต่จงทำให้ได้มาซึ่งความน่าเชื่อถือของการเป็นหัวหน้าทีม ดังคำกล่าวที่ว่า “บางครั้งมันไม่ใช่สิ่งที่คุณพูด แต่มันคือสิ่งที่คุณทำ” การทำให้ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมทีมและเรียนรู้เพื่อนร่วมทีม จงให้ความสนิทสนมเป็นกันเองกับเพื่อนร่วมทีมทุกคน การฝึกซ้อมอย่างหนักทุกวัน กับเพื่อนร่วมทีม จะสร้างความประทับใจให้กับสมาชิกในทีม รวมทั้งจากการที่ได้ทุ่มเทการเล่นในสนามทุก ๆ ครั้ง จะทำให้ได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “หากคุณกำลังทำในสิ่งที่ถูกต้อง เมื่อถึงเวลาที่คุณขอร้องให้ใครทำอะไรเพิ่มขึ้น พวกเขาจะทำได้ให้คุณ”

จึงสรุปได้ว่า หัวหน้าทีมกีฬาจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีความสามารถที่โดดเด่น มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในสนามและนอกสนาม แข่งขัน และสามารถนำพาทีมไปสู่ความสำเร็จได้

เนื้อหา

จากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปคุณลักษณะของผู้เล่นที่จะเป็นหัวหน้าทีมกีฬา และแนวทางในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬา ได้ดังนี้ (Chuaypanang, 2017)

คุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬา

คุณลักษณะของผู้เล่นที่จะเป็นหัวหน้าทีมกีฬามี 6 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ บุคลิกภาพ การสื่อสาร การจูงใจ มนุษยสัมพันธ์ และน้ำใจนักกีฬา ซึ่งคุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬาในแต่ละด้านนั้น มีความหมายและองค์ประกอบดังนี้

1. **ภาวะผู้นำ** หมายถึง ความสามารถในการนำผู้อื่นให้ทำงานมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้ ซึ่งภาวะผู้นำของหัวหน้าทีมกีฬา มีองค์ประกอบดังนี้

- 1.1 มีความรับผิดชอบ
- 1.2 ยอมรับคำติชมจากผู้ฝึกสอนและผู้เล่นในทีม
- 1.3 เป็นศูนย์รวมใจของทีมให้เป็นหนึ่งเดียว
- 1.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้เล่นในทีมและผู้อื่น
- 1.5 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

- 1.6 กล้าเสนอความคิดเห็นต่อผู้ฝึกสอนและผู้เล่นในทีม
- 1.7 ให้ความเสมอภาคกับทุกคน
- 1.8 มีความกล้าหาญ
- 1.9 สามารถรักษาผลประโยชน์ของทีมได้
- 1.10 ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว
- 1.11 สามารถทำหน้าที่แทนผู้ฝึกสอนทั้งในและนอกสนามแข่งขันได้

2. บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะประจำตัวของบุคคลทั้งภายในและภายนอกของบุคคลนั้นๆ ซึ่งบุคลิกภาพของหัวหน้าทีมกีฬา มีองค์ประกอบดังนี้

- 2.1 มีระเบียบวินัยต่อตนเองและส่วนรวม
- 2.2 มีความภาคภูมิใจต่อทีมและองค์กรของตน
- 2.3 รักษาสุขภาพและสมรรถภาพทางกายอยู่เสมอ
- 2.4 แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ
- 2.5 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป
- 2.6 มีความประพฤติดีทั้งในและนอกสนามแข่งขัน
- 2.7 มีอารมณ์มั่นคง
- 2.8 มีจิตใจแจ่มใสร่าเริง
- 2.9 มีกิริยาจาสุภาพ
- 2.10 มีบุคลิกเป็นที่น่านิยม

3. การสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการสื่อความหมายที่ต้องการให้ผู้อื่นเข้าใจตรงกันได้ ซึ่งการสื่อสารของหัวหน้าทีมกีฬา มีองค์ประกอบดังนี้

- 3.1 สามารถถ่ายทอดคำสั่งหรือข้อแนะนำจากผู้ฝึกสอนให้กับผู้เล่นในทีมได้
- 3.2 สามารถสั่งการในสนามด้วยคำพูดที่สั้นและชัดเจนได้
- 3.3 สามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับระเบียบ กฎ และกติกากการแข่งขันให้กับผู้เล่นในทีมได้
- 3.4 สามารถอธิบายหรือชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสนามให้ผู้ตัดสินใจเข้าใจได้
- 3.5 มีวิธีการชมเชยและให้กำลังใจผู้เล่นในทีมได้
- 3.6 สามารถแนะนำเกี่ยวกับวิธีการเล่นให้กับผู้เล่นในทีมได้
- 3.7 สามารถใช้ภาษาคุยกับทุกคนได้
- 3.8 สามารถวางแผนการเล่นร่วมกับผู้ฝึกสอนได้
- 3.9 สามารถสอดแนม (scouting) ร่วมกับผู้ฝึกสอนได้

4. การจูงใจ หมายถึง ความสามารถในการชักนำหรือกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานมุ่งไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งการจูงใจของหัวหน้าทีมกีฬา มีองค์ประกอบดังนี้

- 4.1 มีความมุ่งมั่นและไม่ย่อท้อเมื่อทีมอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรองในการแข่งขัน
- 4.2 สามารถกระตุ้นผู้เล่นในทีมให้เล่นอย่างเต็มที่
- 4.3 สามารถกระตุ้นผู้เล่นในทีมให้เล่นอย่างฮึกเหิมได้
- 4.4 มีความพยายามในการฝึกซ้อมและแข่งขัน
- 4.5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการแข่งขัน

4.6 สามารถเป็นต้นแบบทั้งการฝึกซ้อมและแข่งขันให้ผู้เล่นในทีมคล้อยตามได้

4.7 สามารถใช้คำพูดเชิงบวกกับผู้เล่นในทีม

4.8 มีวิธีการจูงใจผู้เล่นในทีมให้เล่นเพื่อชัยชนะได้

4.9 สามารถใช้คำพูดปลอบใจเชิงกระตุ้นผู้เล่นในทีม

5. มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ ซึ่งมนุษยสัมพันธ์ของหัวหน้าทีมกีฬา มีองค์ประกอบดังนี้

5.1 ได้รับความไว้วางใจจากผู้ฝึกสอนและผู้เล่นในทีม

5.2 มีความเป็นมิตร

5.3 ให้ความสำคัญกับการเล่นเป็นทีมมากกว่าการใช้ความสามารถเฉพาะบุคคล

5.4 ไม่เห็นแก่ตัว

5.5 สามารถปรับตัวเข้ากับคณะทำงานของทีมและผู้เล่นในทีมได้

5.6 ให้ความร่วมมือกับทีมและผู้อื่น

5.7 ให้ความช่วยเหลือทีมและผู้อื่น

5.8 มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับผู้เล่นในทีม

5.9 ยกย่องให้เกียรติผู้อื่นอย่างจริงใจ

5.10 สามารถจำชื่อและบุคลิกของผู้เล่นในทีมได้

6. น้ำใจนักกีฬา หมายถึง การประพฤติตนที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับในการแข่งขันกีฬา ซึ่งน้ำใจนักกีฬาของหัวหน้าทีมกีฬามีองค์ประกอบดังนี้

6.1 รู้แพ้ รู้ชนะ และรู้อภัย

6.2 เล่นกีฬาอย่างเต็มความสามารถทุกครั้ง

6.3 แสดงน้ำใจกับผู้เล่นในทีมและคู่แข่ง

6.4 ปฏิบัติตามระเบียบ กฎ และกติกากการแข่งขัน

6.5 เล่นกีฬาอย่างยุติธรรม

6.6 มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและคู่แข่ง

6.7 ไม่ดูถูกเหยียดหยามทีมคู่แข่งและผู้อื่น

6.8 เคารพผู้ตัดสิน กรรมการ และเจ้าหน้าที่

6.9 ไม่เอาเปรียบหรือซ้ำเติมคู่แข่ง

6.10 สามารถควบคุมอารมณ์เมื่อถูกยั่วได้

อนึ่ง ผู้เล่นที่จะเป็นหัวหน้าทีมกีฬานอกจากจะมีคุณลักษณะที่สำคัญดังกล่าวแล้ว อาจจะพิจารณาจากองค์ประกอบอื่น ๆ อีก เช่น เป็นผู้มีความสามารถในการเล่นสูง เป็นผู้มีประสบการณ์ในการแข่งขันสูง มีความสามารถในการควบคุมดูแลผู้เล่นในทีมได้ มีอาวุโสในทีม เป็นต้น

แนวทางในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬา

ในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬาเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการแข่งขันไปสู่เป้าหมายแห่งชัยชนะร่วมกันนั้น มีแนวทางดังนี้

1. พิจารณาจากผู้เล่นที่มีคุณลักษณะต่างๆ ดังกล่าว ครบถ้วนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ บุคลิกภาพ การสื่อสาร การจูงใจ มนุษยสัมพันธ์ และน้ำใจนักกีฬา ซึ่งถือว่าเป็นผู้เล่นที่มีคุณสมบัติ

พื้นฐานเหมาะสมที่จะเป็นหัวหน้าทีมกีฬาที่ดีได้ แต่ทั้งนี้อาจจะพิจารณาจากองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วยก็ได้ เช่น เป็นผู้มีความสามารถในการเล่นสูง หรือมีประสบการณ์สูง หรือมีความอาวุโสในทีม เป็นต้น

2. พิจารณาจากสถานการณ์ในการแข่งขันแต่ละครั้ง เพราะในบางสถานการณ์การแข่งขันนั้นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน หรือความกดดันอาจจะแตกต่างกันไป

3. ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการคัดเลือกหัวหน้าทีม ทั้งจากคณะ ผู้ฝึกสอนและนักกีฬา เพราะจะทำให้เป็นที่ยอมรับของทีม

4. ถ้าเป็นการแข่งขันระดับนานาชาติ ควรเพิ่มเกณฑ์การคัดเลือกหัวหน้าทีม คือสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ เพราะหัวหน้าทีมต้องทำหน้าที่สื่อสารกับผู้ตัดสิน รวมทั้งการติดต่อประสานงานต่าง ๆ กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

5. ควรมีการประเมินหัวหน้าทีมระหว่างปฏิบัติหน้าที่เป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ หรือเมื่อต้องการเปลี่ยนแปลงหัวหน้าทีม รวมทั้งมีการประเมินเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาคัดเลือกหัวหน้าทีมในครั้งต่อไป

บทสรุป

คุณลักษณะของหัวหน้าทีมกีฬาทั้ง 6 ด้านนั้น ภาวะผู้นำของหัวหน้าทีมกีฬาถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนที่จะเป็นหัวหน้าทีมกีฬา ดังคำกล่าวที่ว่า “ความสำเร็จของทีมขึ้น

ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของหัวหน้าทีมเป็นสำคัญ” ส่วนบุคลิกภาพนั้นทำให้คนมีความแตกต่างกัน เนื่องจากบุคลิกภาพของแต่ละคนจะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับคนนั้น ๆ โดยเฉพาะหัวหน้าทีมกีฬาจะต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีและโดดเด่นมากกว่านักกีฬาคณะอื่น ๆ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ การสื่อสารของหัวหน้าทีมกีฬาก็จัดเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากหัวหน้าทีมกีฬาเปรียบเสมือนคนกลางที่จะต้องติดต่อกับผู้ฝึกสอน เพื่อนร่วมทีม เจ้าหน้าที่ กรรมการ ผู้ตัดสินทั้งในและนอกสนามแข่งขัน รวมทั้งสื่อมวลชน ถ้ามีการสื่อสารที่ผิดพลาดอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อทีมได้ เพราะการสื่อสารทำให้เกิดการถ่ายทอดความหมายและการทำความเข้าใจความหมายหรือเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารให้เข้าใจถูกต้องตรงกัน การสนใจของหัวหน้าทีมกีฬาก็จัดเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเช่นกัน เพราะหัวหน้าทีมกีฬามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมการแสดงออก และการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในทีม การสนใจเป็นการกระตุ้นหรือปลุกเร้าให้สมาชิกภายในทีมมีขวัญกำลังใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีความเต็มใจที่จะฝึกซ้อมหรือแข่งขันอย่างเต็มความสามารถ ส่วนด้านมนุษยสัมพันธ์ของหัวหน้าทีมกีฬาถือว่าจำเป็นต้องมี เพราะมนุษยสัมพันธ์เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคน เนื่องจากการใช้ชีวิตประจำวันของคนเรานั้นจะเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันกับคนรอบข้างตลอดเวลา โดยเฉพาะนักกีฬาประเภททีมทุกชนิด ผู้เล่นจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ต้องรวมใจ

เป็นหนึ่งในเรื่องที่จะทำให้การฝึกซ้อมและแข่งขันเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายแห่งชัยชนะได้ สำหรับน้ำใจนักกีฬาจัดเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของนักกีฬาทุกคนและเป็นคุณธรรมประจำใจในการแข่งขันกีฬา แต่หัวหน้าทีมกีฬาจะต้องมีน้ำใจนักกีฬามากกว่าผู้เล่นคนอื่น ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อใดที่นักกีฬาแสดงออกทางด้านน้ำใจนักกีฬา ก็จะได้รับชื่นชมทั้งจากคู่แข่งและผู้ดูกีฬาทุกครั้งเมื่อนั้น

นอกจากนี้ แนวทางในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬาก็มีส่วนสำคัญสำหรับผู้ฝึกสอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับทีมกีฬาที่จะทำให้ทีมประสบ

ความสำเร็จ ดังนั้น ในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬาควรพิจารณาจากผู้เล่นที่มีคุณลักษณะดังกล่าวก่อน คควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกหัวหน้าทีมกีฬาเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของทุกคน ถ้าเป็นการแข่งขันระดับนานาชาติควรเพิ่มเกณฑ์ด้านความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการติดต่อสื่อสารกับผู้ตัดสินและผู้ที่เกี่ยวข้องได้และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีการประเมินหัวหน้าทีมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนมีการส่งเสริมให้หัวหน้าทีมกีฬาได้รับการพัฒนาในคุณลักษณะต่างๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย

REFERENCES

- Bangmo, S. (2015). *Organization and Management*. (7th edition). Bangkok: Wittayapat.
- Barnard, C. I. (1969). *Organization and Management*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Chuaypanang, K. (2017). *The Main Characteristics of Sport Team Captains: A Case Study of The University Sports of Thailand*. Research report. Bangkok: Phranakhon Rajabhat University.
- Francis, D. and Young, D. (1979). *Improving Work Group: A Practical Manual for Team Building*. California: University Associates.
- Ketsakhon, Y. (2001). *Leadership and Motivation*. (3rd edition). Bangkok: SK Booknet.
- Kezsbom, D. (1990). *Are You Really Ready to Build a Project Team*. New York: John Wiley & Sons.
- Khejaranant, N. (2002). *Team Building*. Bangkok: Expernet.

- Khaosomboon, P. (2000). **Team Building**. In Kakhai, K. and others “Human Behavior and Self Development”. Bangkok: Suan Sunandha Institute.
- Khwanboonchan, S. (1998). **Sports Psychology**. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Laohanantha, S. (2006). **Team Building**. Bangkok: Handmade sticker and design.
- Quible, Z. K. (1980). **The Administrative Office Management Function**. (2nd edition). Connecticut: Greenwood.
- Sachs, B. M. (1996). **Educational Administration: A Behavioral Approach**. Massachusetts: Houghton Mifflin.
- Sutthilerdarun, S. (2002). **Human Behavior and Self Development**. Bangkok: Aksara Pipat.
- Terry, J. (2016). **The secret of being a team captain from JT**. Retrieved September 13, 2016, from <http://thai.chelseafc.com/news/blogs/boilerplate-allincfc/allincfc/jt-s-captaincy-tips1.html>.
- Thongwiwat, J. and Malakul Na Ayudhya, P. (1988). **Team Building**. Bangkok: Excise Department Printing House.